

Risk Disclosure: The Effect of Audit Committee Characteristics¹

Setareh Fasihi², Rezvan Barshad³

Received: 2022/10/31

Accepted: 2023/03/19

Research Paper

Abstract

The existence of transparent and quality information is one of the main needs of investors. Audit committee as a corporate governance mechanism increases the quality and transparency of the financial information. The purpose of this study is to investigate the relationship between the characteristics of the audit committee and corporate risk disclosure. The risk disclosure index has been calculated using the manual content analysis method. Also, for the audit committee characteristics, the variables of the degree of independence, the degree of financial expertise, and the size of the audit committee have been used. The research sample includes 68 companies for the period 2013 to 2019. The results indicate that among the characteristics of the audit committee, only the size of the audit committee had a significant and direct relationship with the level of risk disclosure. This result is consistent with the resource dependence theory. In addition, among the characteristics of the board of directors, the board financial expertise had a significant relationship with risk disclosure. These mean with increasing the financial expertise of the board of directors, risk disclosure has increased.

Keyword: Audit Committee, Audit Committee Independence, Audit Committee Expertise, Audit Committee Size, Risk Disclosure, Information Asymmetry.

JEL Classification: G3, M420, M410.

1. DOI: 10.22051/JERA.2022.37494.2924

2. Faculty member, Department of Accounting, Faculty of Management, Economics and Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran. (Corresponding Author). (sfasihi2020@yahoo.com).

3. M.Sc. Student, Department of Accounting, Kherad University, Bushehr, Iran. (r.barshad 99@gmail.com).

<https://jera.alzahra.ac.ir>

افشای ریسک شرکت‌ها: تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی^۱

ستاره فصیحی^۲، رضوان برشد^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۲۸

مقاله پژوهشی

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و افشای ریسک شرکت‌هاست. با استفاده از روش تحلیل محتوی دستی شاخص افشای ریسک محاسبه شده است. در این روش ریسک‌های افشا شده در گزارش‌های مالی شرکت‌ها در سامانه کدال مورد بررسی قرار گرفته و در قالب ۵ طبقه عمده ریسک‌های مالی، عملیاتی، قوانین و مقررات، استراتژیک، و سایر ریسک‌ها مانند فرهنگی اجتماعی و زیست محیطی طبقه بندی شده اند. همچنین برای ویژگی‌های کمیته حسابرسی از متغیرهای میزان استقلال اعضا کمیته حسابرسی، میزان تخصص اعضا کمیته حسابرسی و اندازه کمیته حسابرسی استفاده شده است. نمونه پژوهش شامل ۶۸ شرکت برای بازه زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ است. روش پژوهش کمی و تحلیل نتایج با استفاده از نرم افزارهای تحلیل آماری ایویوز ۱۰ و استاتا ۱۲ انجام شده است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که در میان ویژگی‌های کمیته حسابرسی تنها اندازه کمیته حسابرسی رابطه معنادار و مستقیمی با میزان افشای ریسک شرکت‌ها داشته است. این نتیجه همسو با تئوری وابستگی به منابع است. یعنی افزایش تعداد اعضای کمیته حسابرسی سبب افزایش تعداد افراد متخصص و باتجربه در شرکت شده، و از طریق خدمات مشاوره‌ای مرتبط بیشتر به هیات مدیره، افشای ریسک را نیز افزایش می دهد. علاوه بر آن، در میان ویژگی‌های کمیته هیات مدیره نیز تخصص مالی هیات مدیره رابطه معناداری با افشای ریسک دارد یعنی با افزایش میزان تخصص مالی اعضای هیات مدیره افشای ریسک نیز افزایش یافته است.

واژه های کلیدی: کمیته حسابرسی، استقلال اعضا کمیته حسابرسی، تخصص اعضا کمیته حسابرسی، اندازه

کمیته حسابرسی، افشای ریسک، عدم تقارن اطلاعاتی.

طبقه بندی موضوعی: G3, M420, M410.

DOI: 10.22051/JERA.2022.37494.2924

۲. عضو هیات علمی، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت، اقتصاد و حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).

(sfasihi2020@yahoo.com)

۳. کارشناسی ارشد، گروه حسابداری، دانشگاه غیر انتفاعی خرد بوشهر، بوشهر، ایران. (r.barshad 99@gmail.com)

https://jera.alzahra.ac.ir

مقدمه

سرمایه‌گذاران جهت اخذ تصمیمات صحیح نیاز به اطلاعات حسابداری و مالی با کیفیت شرکت‌ها دارند از طرفی شرکت‌ها در دنیای نامطمینی فعالیت می‌کنند که مجبورند ریسک‌های موجود و آتی موثر بر فعالیت‌های خود را مدیریت کرده تا ارزش شرکت حفظ شده و حقوق سرمایه‌گذاران بالفعل و بالقوه نیز حفظ شود. لذا، اطلاعات مرتبط با ریسک از جمله مهمترین اطلاعات مورد نیاز سرمایه‌گذاران است. مطابق تیوری نمایندگی، افشای اطلاعات سبب کاهش مسئله نمایندگی بین مدیران و سهامداران است. با در نظر گرفتن نقش ارزشیابی و مباشرتی اطلاعات حسابداری، افشای اطلاعات ریسک شرکت‌ها، ارزشیابی دقیق‌تر را تسهیل می‌کند و راهنمایی جهت ارزیابی کار مدیران است (می‌هکنن^۱، ۲۰۱۲). همچنین یکی از مکانیزم‌های کنترلی و نظارتی قوی در جهت افشای کافی و به موقع اطلاعات وجود ساختار حاکمیت شرکتی قوی و کارآمد در شرکت‌هاست. در این راستا، کمیته حسابرسی به عنوان یکی از مکانیزم‌های کلیدی راهبری شرکتی است که می‌تواند منجر به بهبود کیفیت افشا شرکت‌ها و کارایی بازار سرمایه شود (کامیابی و بوژمهرانی، ۱۳۹۴). پژوهش‌های داخلی پیشین در رابطه با افشا اطلاعات مالی و کمیته حسابرسی به نتایج متفاوتی رسیده‌اند. به طور مثال، صدیقی و پاکدل (۱۳۹۵) به رابطه مثبت و معنی‌داری بین استقلال کمیته حسابرسی و تخصص کمیته حسابرسی با افشای داوطلبانه اطلاعات رسیده‌اند در صورتی که اندازه کمیته حسابرسی تأثیر معناداری نداشته است. اما نتایج پژوهش انجام شده توسط کامیابی و بوژمهرانی (۱۳۹۴) حاکی از آن است که بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی شامل تخصص و اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت افشا شرکت‌ها رابطه معناداری وجود ندارد.

از طرفی از آنجا که از مهمترین کارکردها و وظایف کمیته حسابرسی نقش نظارتی آن در ارایه و افشا اطلاعات مدیریت ریسک شرکت‌هاست. پژوهش‌های صورت گرفته در سایر کشورها در خصوص ارتباط بین کمیته حسابرسی و افشای ریسک نیز حاکی از آنست که برخی ویژگی‌های کمیته حسابرسی سبب تقویت افشا ریسک شرکت‌ها می‌شود (الشیرا، الشیرا و لطفی^۲، ۲۰۲۱؛ عبدالله، شکر و رحمت^۳، ۲۰۱۷؛ زنگک، تیلور، کیو، و وایس^۴، ۲۰۱۳). اما در ایران،

1. Miihkinen
2. Alshirah, Alshirah, & Lutfi.
3. Abdullah, Shukor, & Rahmat.
4. Zhang, Taylor, Qu, & Wise.

تا آنجایی که پژوهشگران اطلاع دارند، تاکنون پژوهشی در خصوص بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و افشای ریسک شرکت‌ها صورت نگرفته است، لذا پژوهش حاضر درصدد است تا به بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و افشای ریسک در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بپردازد.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

مبانی نظری

ریسک عدم اطمینان در مورد وقوع حادثه‌ای در آینده است. مدیران به دلیل عدم اطمینان محیطی و شدت رقابت در سازمان‌ها، با چالش‌های متعددی در تصمیم‌گیری مواجه‌اند. اطلاعات مربوط به ریسک‌هایی که شرکتها با آن‌ها مواجه می‌شوند. از جمله اطلاعات مهم و تاثیرگذار بر تصمیمات ذینفعان شرکت‌ها، خصوصاً سرمایه‌گذاران است. افشای ریسک می‌تواند نشان‌دهنده میزان مدیریت ریسک شرکت‌ها باشد، مدیریت ریسک شامل شناسایی عوامل ریسک، تحلیل ریسک، تصمیم‌گیری در خصوص رفتار با ریسک و کنترل تأثیر آن‌ها است (دابلر^۱، ۲۰۰۵). همچنین هیئت‌مدیره ممکن است به دلیل کاهش هزینه شهرت و یا عدم نمایش تصویر بد از وضعیت شرکت ریسک‌های بد را افشا نکنند (لینسلی و شریو^۲، ۲۰۰۶). کونیش و علی^۳ (۲۰۰۷) دریافتند که در شرکت‌های ژاپنی افشای ریسک‌های با اخبار خوب بیشتر از اخبار بد است. آن‌ها چنین استدلال می‌کنند که مدیران احتمالاً می‌خواهند این پیام را مخابره کنند که در مدیریت ریسک شرکت قابلیت و کارایی دارند. در خصوص تیوری‌های مرتبط با افشای ریسک می‌توان به تیوری‌های نمایندگی و علامت‌دهی اشاره کرد. مطابق تیوری نمایندگی هدف مدیران از افشای اختیاری کاهش هزینه نمایندگی و عدم تقارن اطلاعاتی است (ابراهام و کوکس^۴، ۲۰۰۷). همچنین مطابق الشندی و همکاران^۵ (۲۰۱۳) از آنجا که عدم تقارن اطلاعاتی زیربنای نظریه علامت‌دهی است بنابراین مدیران از افشای اختیاری جهت نشان دادن عملکرد مناسب خود استفاده می‌کنند (به نقل از نمازی و ابراهیمی میمند، ۱۳۹۵). بنابراین انتظار می‌رود افشای ریسک سبب کاهش هزینه نمایندگی و عدم تقارن اطلاعاتی شود. از طرفی، یکی از مکانیزم‌های کنترلی اصلی در جهت بهبود کیفیت افشای شرکت‌ها،

1. Dobler
2. Linsley & Shrivs
3. Konishi & Ali
4. Abraham & Cox
5. Elshandidy, Fraser, Hussainey

کمیته حسابرسی است. مسئولیت این کمیته شامل بازرسی و نظارت بر گزارشگری مالی و افشا شرکت‌ها به عنوان یکی از کمیته‌های عملیاتی و زیر مجموعه کمیته هیات مدیره است (سلیمانی امیری و فصیحی، ۱۳۹۵) همچنین به هیات مدیره در استقرار ساختار حاکمیت شرکتی قوی در شرکت کمک می‌کند.

رابطه بین کمیته حسابرسی و میزان افشای ریسک را از دیدگاه تئوری نمایندگی و تیوری وابستگی به منابع می‌توان تبیین نمود. افشای اطلاعات حسابداری و ریسک می‌تواند با کاهش ناقزینگی اطلاعاتی به اهداف ارزش‌گذاری و مباشرت کمک کند (بیر و همکاران، ۲۰۱۰، میهکن، ۲۰۱۳). افشای بهتر با بهبود شفافیت و کاهش شکاف اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه‌گذاران خارجی منجر به افزایش ارزش شرکت می‌شود (لوبو و زو، ۲۰۰۱). مدیران با افزایش ارائه اطلاعات افشای ریسک شرکت‌ها، سعی در کاهش هزینه نمایندگی و مسئله عدم تقارن اطلاعاتی دارند؛ بنابراین افشای ریسک درک سرمایه‌گذاران از اطلاعات مالی افشا شده را افزایش می‌دهد (فصیحی و همکاران، ۱۳۹۸). از طرفی، کمیته حسابرسی را می‌توان به عنوان ابزار کنترلی موثر در کاهش هزینه نمایندگی و افزایش افشا در نظر گرفت (الشیرا و همکاران، ۲۰۲۱). همچنین تئوری وابستگی منابع شرکت بر چگونگی تأثیر منابع خارجی سازمان بر رفتار آن اشاره دارد و بر وابستگی متقابل یک سازمان و منابع خارجی آن تأکید دارد. لذا مطابق این تئوری، کمیته حسابرسی به عنوان ابزار مشاوره هیات مدیره، به عنوان اندوخته منابع عمل نموده و با فراهم نمودن اعضای با تجربه و متخصص مزیتی رقابتی برای شرکت و کیفیت گزارشگری مالی است (عبدی و همکاران، ۱۳۹۸). بنابراین، وقتی شرکتی کمیته حسابرسی فعالی دارد مشخص می‌کند که این شرکت دارای رویه‌های حسابداری خوب و کنترل‌های داخلی قوی است که سبب کشف تقلب و اطمینان نسبت به سطح بالای کیفیت گزارشگری می‌شود (فیلو و همکاران، ۲۰۰۳).

علاوه بر این وجود کمیته حسابرسی به تنهایی تضمین‌کننده نظارت اثر بخش آن نیست (زننگ و همکاران، ۲۰۱۳)، ترکیب و ساختار کمیته حسابرسی نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و محرک اصلی اثربخشی آن است (فریرا، ۲۰۰۸). از جمله ویژگی‌های مهم کمیته حسابرسی که

1. Beyer, Cohen, Lys, & Walther
2. Lobo & Zhou
3. Felo, Krishnamurthy, & Solieri
4. Zhang, Taylor, Qu, & Wise
5. Ferreira

به دفعات در پژوهش‌های پیشین به آن‌ها پرداخته شده است می‌توان به تخصص کمیته حسابرسی، استقلال کمیته حسابرسی و اندازه کمیته حسابرسی اشاره کرد. یکی از عوامل اصلی و مهم تاثیر گذار بر اثربخشی کمیته حسابرسی وجود اعضای مستقل است. زنگ و همکاران (۲۰۱۳) با بررسی ۶۶ شرکت استرالیایی به این نتیجه رسیدند که وجود رابطه مثبت و معنادار بین استقلال کمیته حسابرسی و افشای ریسک نشان دهنده نقش سازنده کمیته حسابرسی در بهبود شفافیت اطلاعات و کاهش عدم تقارن در بازار سرمایه است. تخصص مالی نیز نقش مهمی در اثربخشی کمیته حسابرسی دارد (کوهن و همکاران^۱، ۲۰۱۴). از دیدگاه حیب و بحیویان^۲ (۲۰۱۶) کمیته حسابرسی دارای تخصص، اثربخشی بیشتری در نظارت بر شرکت دارد که این امر بر کیفیت افشای شرکت‌ها اثر مثبت دارد. البته مطابق منشور کمیته حسابرسی سازمان بورس و اوراق بهادار داشتن تحصیلات و با تجربه در زمینه حسابداری و مدیریت مالی جهت تخصص کمیته حسابرسی کافی است.

علاوه بر آن، بر اساس تئوری وابستگی به منابع، انتظار می‌رود تعداد بیشتر اعضای کمیته حسابرسی باعث افزایش تخصص و منابع آن شود، از این رو ضمن انجام وظایف مدیریت ریسک، کارآیی آن نیز بهبود می‌یابد (دیونی و تریکی^۳، ۲۰۰۵). لی، منگنا و پایک^۴ (۲۰۱۲) بیان می‌کنند که تعداد بیشتر اعضای کمیته حسابرسی در استفاده از نظرات و تخصص بی‌شماره به کمیته حسابرسی کمک کرده و سبب اطمینان از انجام موثر کار، از جمله وظیفه نظارتی آن می‌شود. بنابراین انتظار می‌رود که تعداد بیشتر اعضای کمیته حسابرسی اثر بخشی آن را بالاتر برده و سبب افزایش افشای ریسک شوند.

پژوهش‌های پیشین

باکسترو کاتر^۵ (۲۰۰۹) به بررسی رابطه ویژگی‌های کمیته حسابرسی با کیفیت سود در شرکتهای استرالیایی پرداختند. متغیرهای کمیته حسابرسی مورد بررسی شامل شکل‌گیری کمیته حسابرسی، استقلال و تخصص مالی، اندازه، فعالیت و چرخش اعضا کمیته حسابرسی است و یافته‌ها حاکی از کاهش مدیریت سود با شکل‌گیری کمیته حسابرسی است. ایکا و غزالی^۶

1. Cohen et al
2. Habib & Bhuiyan
3. Dionne & Triki
4. Li; Mangena, & Pike
5. Baxter & Cotter
6. Ika & Ghazali

(۲۰۱۲) به بررسی رابطه بین اثربخشی کمیته حسابرسی و به موقع بودن گزارشگری اطلاعات مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و اوراق بهادار مالزی پرداختند. محققین اثربخشی کمیته را بصورت شاخص ترکیبی از ویژگی‌هایی مانند اختیار، تعداد جلسات، استقلال و تخصص مالی در نظر گرفته و به این نتیجه رسیدند که به موقع بودن با اثربخشی کمیته حسابرسی مرتبط است و کمیته حسابرسی اثربخش احتمالاً سبب کاهش تاخیر در ارائه گزارش‌های مالی می‌شود. آبرنتلی و همکاران^۱ (۲۰۱۴) ارتباط میان ویژگی‌های تخصص حسابداری و تخصص حسابرسی اعضا کمیته حسابرسی را با به موقع بودن ارایه گزارش‌های مالی در شرکتهای آمریکایی بررسی نمودند. محققین دریافتند که تخصص مالی اعضا کمیته حسابرسی رابطه معنادار و مثبتی با به موقع بودن ارایه گزارش‌های مالی دارد. عبدالله و همکاران^۲ (۲۰۱۷) با بررسی تاثیر کمیته ریسک و کمیته حسابرسی بر افشای ریسک شرکت‌ها و با استفاده از داده‌های ۳۹۵ شرکت غیرمالی مالزیایی به این نتیجه رسیدند که وجود کمیته ریسک و فعالیت‌های کمیته حسابرسی بر افشای ریسک تاثیر معناداری دارد. الشیرا و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهش خود با بررسی ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح افشای ریسک ۹۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار اردن به این نتیجه رسیدند که اندازه کمیته حسابرسی تاثیر مثبت معناداری بر سطح افشای ریسک شرکتهای دارد.

کامیابی و بوژانی (۱۳۹۵) با بررسی ۷۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به این نتیجه رسیدند که بین دوره تصدی و تجربه اعضای کمیته حسابرسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد در صورتیکه بین تخصص و اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت افشا رابطه معناداری وجود ندارد. نمازی و ابراهیمی میمند (۱۳۹۵) به بررسی چگونگی افشای ریسک در گزارش سالانه شرکتهای و عوامل موثر بر آن به این نتیجه رسیدند که این شرکتهای به طور معناداری به ارائه اطلاعات گذشته نگر در مقایسه با آینده نگر، کیفی در مقایسه با کمی و افشای منابع ریسک در مقایسه با مدیریت ریسک گرایش دارند. همچنین مطابق یافته‌های این پژوهش، اندازه شرکت و اهرم مالی رابطه معنادار مستقیم با میزان افشای ریسک و سطح ریسک بازار رابطه معنادار منفی با افشای ریسک دارد. صدیقی و پاکدل (۱۳۹۶) به رابطه معناداری بین تخصص، استقلال و تعداد جلسات کمیته حسابرسی با افشای داوطلبانه رسیدند. برادران حسن زاده و محرومی (۱۳۹۶)

1. Abernathy, Beyer, Masli, & Stefaniak

2. Abdullah, Shukor, & Rahmat

در پژوهشی تحت عنوان تاثیر افشای ریسک بر پیش بینی قیمت سهام به وسیله سود و ارزش شرکتها، به این نتیجه رسیدند که رابطه معناداری بین سطح افشای ریسک شرکتها و محتوای اطلاعاتی تغییرات سود وجود ندارد. همچنین بین افشای ریسک و ارزش شرکتها رابطه معناداری مشاهده نشد. محققان بیان کردند که نامربوط بودن اطلاعات افشاشده و ناتوانی و عدم آگاهی سرمایه گذاران در تفسیر اطلاعات افشاشده، میتواند از مهمترین دلایل این نتیجه گیری باشد. فصیحی، حسینی و مشایخ (۱۳۹۸) به بررسی رابطه بین افشای ریسک و کارایی سرمایه گذاری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که در شرکت‌هایی که افشای ریسک بیشتری دارند کارایی سرمایه گذاری نیز افزایش یافته است. فصیحی و حسینی (۲۰۲۰) به بررسی تاثیر افشای ریسک شرکت‌ها بر ارزش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. محققان مشاهده کردند که با افزایش افشای ریسک، ارزش شرکت‌ها نیز افزایش یافته است.

مرور پژوهش‌ها نشان‌دهنده تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر فرایند گزارشگری مالی شرکت‌هاست. کمیته حسابرسی به عنوان یکی از کمیته‌های زیر مجموعه هیات مدیره، با نقش نظارتی که در فرایند گزارشگری مالی شرکت‌ها ایفا می‌کند بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر معناداری دارد. همچنین با توجه به وظیفه نظارتی مدیریت ریسک، انتظاری رود که ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای ریسک شرکت‌ها به عنوان یکی از انواع مهم گزارشگری شرکت‌ها تاثیر معناداری داشته باشد و سبب بهبود کیفیت گزارشگری ریسک شرکت‌ها شود. علاوه بر آن، با توجه به اینکه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تهران، در سال‌های اخیر به افشای ریسک روی آورده اند، تعداد کم پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه نشان دهنده آن است که بررسی عواملی مانند کمیته حسابرسی می‌تواند بر غنای ادبیات نظری و تجربی در این حوزه بیافزاید.

فرضیه های پژوهش

فرضیه اول: استقلال اعضای کمیته حسابرسی با افشای ریسک اطلاعات حسابداری رابطه معنی‌داری دارد.

فرضیه دوم: تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با افشای ریسک اطلاعات حسابداری رابطه معنی‌داری دارد.

فرضیه سوم: اندازه کمیته حسابرسی با افشای ریسک اطلاعات حسابداری رابطه معنی‌داری دارد.

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر در حوزه تحقیقات اثباتی قرار دارد و از نوع هدف نیز جز پژوهش‌های بنیادی است. همچنین این پژوهش از نوع استقرایی و پس رویدادی است. اطلاعات شرکت‌ها در سال‌های مختلف گردآوری شده و به صورت داده‌های تلفیقی و با استفاده از رگرسیون چندگانه تحلیل شده است. جهت گردآوری داده‌های افشای ریسک از تحلیل محتوی دستی استفاده شده است، همچنین سایر اطلاعات متغیرهای پژوهش از روش اسناد کاوی و همچنین نرم افزار تدبیر پرداز و سامانه کدال تهیه شده اند. ابتدا داده‌ها در صفحه گسترده اکسل آماده سازی شده و سپس جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزارهای ایویز ۱۰ و استاتا ۱۲ استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ می‌باشند. نمونه موردنظر برای انجام این پژوهش به روش حذفی و با در نظر گرفتن معیارهای زیر انتخاب شده‌اند:

- ۱- تا پایان اسفندماه سال ۱۳۹۱ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته‌شده باشند.
 - ۲- شرکت‌های هلدینگ، سرمایه‌گذاری، بانک‌ها، بیمه و واسطه‌گری‌های مالی نباشند.
 - ۳- سال مالی شرکت منتهی به ۲۹ اسفندماه باشد.
 - ۴- وقفه معاملاتی بیش از ۴ ماه نداشته باشند.
 - ۵- داده‌های موردنیاز این پژوهش در خصوص آن‌ها در دسترس باشند.
- در نهایت ۶۸ شرکت در چند صنعت مختلف واجد شرایط موردنظر برای استفاده در پژوهش حاضر شدند که برای استفاده در مدل اصلی پژوهش استفاده شده‌اند.

مدل آزمون فرضیه‌های پژوهش

مدل آماری پژوهش با استفاده از پژوهش‌های الشیرا و همکاران (۲۰۲۱)، عبدالله و همکاران (۲۰۱۷)، زنگ و همکاران (۲۰۱۳) و سایر پژوهش‌های مرتبط به صورت زیر می‌باشد:

$$\begin{aligned} \text{Risk Disc}_{it} = & a_0 + a_1 \text{ACIND}_{it} + a_2 \text{ACSIZ}_{it} + a_3 \text{ACEXP}_{it} \\ & + a_4 \text{BSIZE}_{it} + a_5 \text{BIND}_{it} + a_6 \text{BEXP}_{it} + a_7 \text{FSIZE}_{it} \\ & + a_8 \text{LEV}_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1) \end{aligned}$$

در این مدل پژوهش، متغیر وابسته افشای ریسک، متغیرهای مستقل ویژگی‌های کمیته حسابرسی به ترتیب شامل استقلال (ACIND_{it})، اندازه (ACSIZ_{it})، و تخصص (ACEXP_{it}) است. بنابراین در صورتی که α_1 و α_2 و α_3 معنادار شود، حاکی از آنست که به ترتیب میزان

استقلال کمیته حسابرسی، اندازه کمیته حسابرسی و تخصص کمیته حسابرسی بر افشا ریسک شرکتها تاثیر معناداری دارند.

متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته: شاخص کیفیت افشای ریسک شرکت (Risk Dis Coverage)

افشا ریسک شامل تمامی اطلاعاتی است که شرکت‌ها در خصوص ریسک‌هایی که با آن مواجه‌اند و در گزارش‌های مالی سالانه خود ارائه می‌دهند، می‌باشد. افشا ریسک شامل اطلاعاتی است که ریسک‌های اصلی شرکت و تاثیر اقتصادی مورد انتظار آن‌ها بر عملکرد شرکت را توصیف می‌کند، این اطلاعات به سرمایه‌گذاران در ارزیابی جریان نقدی آتی کمک می‌کند. علاوه بر آن، افشا ریسک شامل ریسک‌های گذشته، حال و آتی شرکت‌ها و اقدامات مدیریت ریسک مرتبط با آن‌ها توسط شرکت می‌باشد. در ایران، شرکتها ملزم به ارائه گزارش ریسک در دستورالعمل گزارش فعالیت هیات مدیره، در بخش "ریسک‌های عمده شرکت‌ها" شرکت‌ها هستند (نمازی و ابراهیمی میمند، ۱۳۹۵). در این دستورالعمل ۱۰ طبقه کلی از ریسک به عنوان رهنمودی از ریسک‌های عمده ارائه شده است (فصیحی و همکاران، ۱۳۹۸). در این پژوهش ریسک‌های شناسایی شده توسط شرکت‌های تولیدی در گزارش هیات مدیره شرکت‌ها در بخش افشا ریسک مورد بررسی قرار می‌گیرند. انواع ریسک‌های شناسایی شده مطابق نمونه پیشنهادی سازمان بورس اوراق بهادار و گزارشگری شرکت‌ها شامل موارد ذکر شده در جدول (۱) به صورت زیر است:

جدول ۱. طبقات مختلف و انواع ریسک‌های مرتبط

انواع ریسک	طبقات ریسک
اعتباری، تورم، کاهش قیمت کالا، قیمت سهام، اعتبار مالی، نرخ ارز، نرخ بهره، نقدینگی	مالی
بازار، سیاسی، سیستم‌های اطلاعاتی، فناوری، تجاری، عدم وجود پلتفرم، عدم وجود طراحان، فروش محصول، تامین مواد اولیه، محصولات جایگزین، تکنولوژی، فرایندهای تولیدی، ساخت و تکمیل، نیروهای مدیریتی نظارتی، حسابداری، نیروی کار، ماشین‌آلات، توسعه محصول، کیفیت محصول، قیمت مواد اولیه و نهادهای تولیدی	عملیاتی
قوانین و مقررات	قانونی
رقبای، تحریم	استراتژیک
فرهنگی اجتماعی، زیست محیطی	سایر

بعد از استفاده از تحلیل محتوی دستی، شاخص افشا ریسک هر شرکت محاسبه می‌شود. بنابراین، ابتدا مطابق طاهری، رحمانی و سلیمانی (۱۳۹۸) شاخص افشا ریسک به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$TD = \sum_{i=1}^n d_i$$

که در آن،

d متغیر دامی برابر با ۱ اگر افشا صورت گیرد و در غیر اینصورت برابر با صفر، و n : تعداد افشای اقلام مرتبط با ریسک است. سپس نمره شاخص افشای ریسک هر شرکت از تقسیم تعداد اقلام افشای ریسک شرکت بر تعداد کل افشای ریسک‌های اشاره شده در جدول ۱ بدست می‌آید.

متغیرهای مستقل

استقلال کمیته حسابرسی (ACIND): نسبت اعضا مستقل کمیته حسابرسی به کل اعضا کمیته حسابرسی.
اندازه کمیته حسابرسی (ACSIZ): تعداد اعضا کمیته حسابرسی که در گزارش هیات مدیره شرکت‌ها افشا می‌شود.
تخصیص مالی کمیته حسابرسی (ACEXP): میزان تخصیص مالی اعضا کمیته حسابرسی که از طریق تقسیم تعداد اعضا کمیته حسابرسی با تخصیص مالی و حسابداری بر تعداد کل اعضا کمیته حسابرسی اندازه‌گیری می‌شود.

متغیرهای کنترلی

متغیرهای کنترلی پژوهش حاضر با توجه به ادبیات پژوهشی صورت گرفته در این زمینه به صورت زیر است:

BSIZE یا اندازه هیات مدیره: تعداد کل اعضا هیات مدیره

BIND یا استقلال هیات مدیره: نسبت مدیران غیر موظف در هیات مدیره به کل اعضا هیات مدیره

BEXP یا تخصیص مالی هیات مدیره: نسبت اعضا دارای تخصیص مالی و حسابداری در هیات

مدیره به کل اعضا هیات مدیره

FSIZE یا اندازه شرکت: لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های واحد تجاری
 MBT یا فرصت رشد: نسبت ارزش بازار دارایی‌ها به ارزش دفتری آنها
 LEV یا اهرم مالی: نسبت جمع کل بدهی‌ها به دارایی‌های واحد تجاری

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش در جدول شماره ۲ ارائه گردیده است.

جدول ۲. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	نماد	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
افشای ریسک	Risk Index	۱۷۰	۱۷۱	۵۱۴	۰	۰/۰۷۱
استقلال کمیته حسابرسی	ACIND	۷۴۷	۶۶۶	۱	۰	۱/۱۸۸
تخصص کمیته حسابرسی	ACEXP	۷۲۰	۶۶۶	۱	۰	۱/۲۶۹
اندازه کمیته حسابرسی	ACSIZ	۳/۱۲	۳	۵	۳	۴/۴۵۴
استقلال هیئت‌مدیره	BIND	۵۹۹	۶۰	۱	۰	۱/۲۲۶
تخصص هیئت‌مدیره	BEXP	۱۴۲	۲۰	۸۰	۰	۱/۱۵۱
اندازه هیئت‌مدیره	BSIZE	۴/۹۷	۵	۶	۳	۱/۲۸۵
اندازه شرکت	FSIZE	۱۴/۸۲	۱۴/۵۹	۲۰	۱۱/۰۳	۱/۶۲
اهرم بدهی	Lev	۵۵۶	۵۵۴	۲/۴۲	۰/۱۲	۱/۲۶۱
فرصت رشد	MBT	۴/۴۷	۱/۴۹	۲۸/۵۳	۰/۰۷۲	۶/۳۴

شاخص افشای ریسک دارای میانگین ۱۷/۱ است. همچنین حدود ۷۰ درصد از اعضای کمیته حسابرسی شرکت‌ها مستقل بوده و دارای تخصص حسابداری و مالی هستند، این یافته نشان می‌دهد که شرکت‌ها در تشکیل کمیته حسابرسی به موضوع تخصص و استقلال اعضا دقت بالایی داشته‌اند.

آمار استنباطی

۱. آزمون ریشه واحد

قبل از برآورد مدل، ابتدا آزمون ریشه واحد برای بررسی مانایی یا نامانایی متغیرهای مدل انجام می‌شود تا معادله برآوردی رگرسیون کاذب (ساختگی) نباشد. برای این کار از آزمون لوین، لین و چو استفاده شده و نتایج آزمون ریشه واحد برای تمامی متغیرهای لحاظ شده در مدل در جدول (۳) گزارش شده است.

جدول ۳. آزمون ریشه واحد

نام متغیر	نماد	سطح	سطح معناداری	نتیجه
افشای ریسک	Risk Index	-۴/۲۶۳	۰۰۰	مانا
استقلال کمیته حسابرسی	ACIND	-۱/۸۴	/۰۳	مانا
تخصص کمیته حسابرسی	ACEXP	-۱/۶۷۷	/۰۴	مانا
اندازه کمیته حسابرسی	ACSIZ	-۱/۳۳	/۱۲۸	نامانا
استقلال هیئت‌مدیره	BIND	-۱۱/۱۶۶	۰۰۰	مانا
تخصص هیئت‌مدیره	BEXP	-۸/۳۲	۰۰۰	مانا
اندازه هیئت‌مدیره	BSIZE	-/۱۵۱	/۴۳۹	نامانا
اندازه شرکت	FSIZE	-۳/۹۲	۰۰۰	مانا
اهرم بدهی	LEV	-۷۴/۱۵۴	۰۰۰	مانا
فرصت رشد	MBT	۱۹/۷۵	۱	نامانا

از آنجا که متغیرهای الگو طبق آزمون‌های مانایی جواب یکسانی در مورد مانایی متغیرها گزارش نمی‌دهند، برای پرهیز از وجود رگرسیون کاذب در تخمین‌ها، باید هم‌انباشتگی بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل مورد بررسی قرار گیرد. برای این منظور جهت بررسی هم‌انباشتگی و وجود رابطه تعادلی بلندمدت بین متغیرهای الگو از آزمون هم‌انباشتگی کائو استفاده می‌شود.

جدول ۴. آزمون هم‌مجمعی کائو

نام آزمون	آماره t	سطح معناداری	نتیجه
هم‌مجمعی کائو	-۲/۲۳	/۰۱۲۶	وجود رابطه تعادلی بلندمدت

با توجه به نتایج جدول (۴)، براساس مقدار احتمال آماره آزمون، وجود هم‌انباشتگی بین متغیرهای الگو را رد نمی‌کنند و فرضیه مقابل مبنی بر وجود هم‌انباشتگی تأیید می‌شود. بنابراین وجود رابطه تعادلی بلندمدت و عدم وجود رگرسیون کاذب بین متغیرهای الگو اثبات می‌شود.

۲. آزمون انتخاب مدل

مطابق فرضیه انتظار بر این بود که ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای ریسک شرکت‌ها تأثیر معناداری داشته باشد. همانطوریکه در جدول (۵) مشخص است، برای انتخاب مدل تحلیل داده و استفاده از داده‌های ترکیبی یا تابلویی از آزمون چاو استفاده گردید. نتایج این دو آزمون مؤید استفاده از روش داده‌های تابلویی با اثرات تصادفی برای مدل پژوهش است.

جدول ۵. آزمون انتخاب مدل تحلیل داده‌های پژوهش

آزمون هاسمن		آزمون چاو (F limer)		
نتیجه	سطح معناداری	مقدار آماره کای دو	نتیجه	سطح معناداری
اثرات تصادفی	۰/۱۲۵	۱۲/۶۱	تابلویی	۰۰۰
				۱۲/۳۹

۳. آزمون ناهمسانی واریانس

یکی از فروض کلاسیک رگرسیون، فرض همسانی واریانس خطاها است. ناهمسانی واریانس سبب ایجاد اعداد نادرست برای میزان معناداری ضرایب مدل رگرسیونی می‌شود. در این پژوهش، برای آزمون ناهمسانی واریانس از آزمون کوک-ویزبرگ استفاده شده است.

جدول ۶. آزمون ناهمسانی واریانس

نتیجه	سطح معناداری	آماره کای دو	نام آزمون
ناهمسانی واریانس وجود ندارد	۰/۱۰۳	۱۴/۵۷	آزمون کوک-ویزبرگ

نتایج جدول (۶) نشان می‌دهد که آماره کای دو معنادار نیست و بیانگر عدم وجود ناهمسانی واریانس در جمله خطای مدل پژوهش است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مشکل ناهمسانی واریانس در این مدل وجود ندارد.

۴. آزمون خودهمبستگی سریالی

برای بررسی خودهمبستگی سریالی از آزمون وولدریج استفاده شده است. نتایج حاصل از انجام این آزمون به شرح جدول (۷) به صورت زیر است:

جدول ۷. آزمون خودهمبستگی سریالی

نتیجه	سطح معناداری	آماره کای دو	نام آزمون
وجود خودهمبستگی سریالی	۰۰۰	۲۴/۹۶	آزمون وولدریج

بر اساس نتایج آزمون وولدریج، با احتمال ۹۵ می‌توان فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود خودهمبستگی در داده‌های پانل را رد کرد و بنابراین وجود خودهمبستگی سریالی در داده‌ها تایید می‌شود. مدل نهایی پژوهش با در نظر گرفتن مشکل خودهمبستگی سریالی با استفاده از نرم افزار استاتاستا برآورد شده است.

۵. هم خطی بین متغیرهای مستقل مدل

میزان همبستگی بالا بین متغیرهای مستقل مدل رگرسیونی، سبب کاهش میزان قابلیت اتکای نتایج مدل پژوهش می‌شود. در این پژوهش از معیارهای تورم واریانس (VIF) و عکس آن (تلورانس) برای بررسی هم خطی استفاده می‌شود.

جدول ۸. آزمون هم خطی بین متغیرها

تورانس	VIF	نماد	نام متغیر
۰/۹۵۶	۱/۰۴۵	ACIND	استقلال کمیته حسابرسی
۰/۹۶۵	۱/۰۳۶	ACEXP	تخصص کمیته حسابرسی
۰/۸۷۹	۱/۱۳۶	ACSIZ	اندازه کمیته حسابرسی
۰/۹۱۹	۱/۰۸۷	BIND	استقلال هیئت مدیره
۰/۹۰۲	۱/۱۰۸	BEXP	تخصص هیئت مدیره
۰/۹۲۲	۱/۰۸۴	BSIZE	اندازه هیئت مدیره
۰/۹۲۱	۱/۰۸۵	LEV	اهرم بدهی
۰/۷۹۴	۱/۲۵۸	FSIZE	اندازه شرکت
۰/۸۶۲	۱/۱۶۰	MBT	فرصت رشد

مطابق جدول (۸)، مقادیر آماره VIF متغیرها کمتر از ۵ و حدود ۱ است. بنابراین میتوان نتیجه گرفت که به احتمال زیاد بین متغیرهای مستقل مدل همخطی قوی برقرار نیست.

برازش نهایی مدل

در جدول (۹) نتایج حاصل از برازش مدل پژوهش با استفاده از نرم افزار استاتا و با در نظر گرفتن اثرات تصادفی، ارائه شده است. در مدل افشای ریسک به عنوان متغیر وابسته استفاده می شود.

جدول ۹. نتایج حاصل از برازش مدل پژوهش

نام متغیر	نماد	ضریب	آماره	سطح معناداری
مقدار ثابت	C	۶/۵۹	۲/۵۵	۰/۰۱۱
استقلال کمیته حسابرسی	ACIND	۰/۰۵۲	۰/۹۴	۰/۳۴۹
تخصص کمیته حسابرسی	ACEXP	-۰/۰۰۸	-۰/۱۹	۰/۸۴۶
اندازه کمیته حسابرسی	ACSIZ	۰/۵۷۳	۲/۳۹	۰/۰۱۷
استقلال هیئت مدیره	BIND	۰/۰۷۴	۱/۷۴	۰/۰۸۲
تخصص هیئت مدیره	BEXP	-۰/۲۰۰	-۳/۱۷	۰/۰۰۲
اندازه هیئت مدیره	BSIZE	۰/۴۵۰	۱/۵۴	۰/۱۲۳
اهرم بدهی	LEV	۱/۱۶۶	۲/۶۶	۰/۰۰۸
اندازه شرکت	FSIZE	-۰/۳۰۹	-۲/۹۵	۰/۰۰۳
فرصت رشد	MBT	-۰/۰۵۷	-۳/۸۳	۰۰۰
آماره والد سطح معناداری	۴۷/۸۶ (۰۰۰)	ضریب تعیین		۰/۱۰۵

در جدول ۳ مقدار آماره کای دو (۴۷/۸۶) در سطح معناداری (صفر) بیانگر معناداری مدل پژوهش است.

متغیرهای استقلال و تخصص کمیته حسابرسی رابطه معناداری با افشای ریسک شرکت‌ها ندارند ولی اندازه کمیته حسابرسی (سطح معناداری ۰/۰۰۵) دارای رابطه معنادار و مثبتی با افشای ریسک است یعنی با افزایش اندازه کمیته حسابرسی شرکت‌ها افشای ریسک در گزارش‌های مالی سالیانه آنها نیز افزایش می‌یابد. این یافته پژوهش با یافته پژوهش الشیرا و همکاران (۲۰۲۱) همسو است اما مغایر با پژوهش عبدالله و همکاران (۲۰۱۷) است. این محققان میان استقلال کمیته حسابرسی و افشای ریسک در شرکتهای مالزیایی رابطه معنادار منفی یافتند ولی میان اندازه کمیته حسابرسی و تخصص کمیته حسابرسی رابطه ای نیافتند. همچنین مغایر با پژوهش زنگ و همکاران (۲۰۱۳) است زیرا این محققان میان ویژگی استقلال کمیته حسابرسی و افشای ریسک ۶۶ شرکت استرالیایی رابطه معنادار مثبتی یافته اند.

در خصوص متغیرهای حاکمیت شرکتی، استقلال و اندازه هیات مدیره رابطه معناداری با افشای ریسک ندارد. این یافته مغایر با تیوری نمایندگی است زیرا مطابق تیوری نمایندگی افزایش مدیران مستقل باعث کاهش امکان فرصت طلبی مدیران موظف می‌شود. این یافته مطابق با پژوهش فصیحی و همکاران (۱۳۹۸) که رابطه معناداری بین اندازه و استقلال هیات مدیره و افشای ریسک نیافتند و با نتایج نمازی و ابراهیمی میمند (۱۳۹۵) که محققان رابطه معنادار منفی بین افشای ریسک و اندازه هیات مدیره یافتند مغایر است. علاوه بر آن، نتایج حاکی از آن است که تخصص هیات مدیره با افشای ریسک شرکت‌ها رابطه معناداری منفی دارد، یعنی با افزایش تخصص حسابداری و مالی اعضای هیات مدیره شرکت‌ها میزان افشای ریسک آن‌ها کاهش می‌یابد. این رابطه در پژوهش‌های داخلی بررسی نشده است.

در خصوص سایر متغیرهای کنترلی، متغیر اهرم بدهی (سطح معناداری صفر) دارای رابطه معناداری با افشای ریسک است، از آنجا که افزایش میزان بدهی شرکت‌ها احتمالاً سبب افزایش ریسک‌های مالی می‌شود لذا با افزایش میزان بدهی بلندمدت شرکت‌ها، احتمال افشای ریسک شرکت‌ها نیز افزایش یافته است. همچنین متغیر اندازه شرکت نیز دارای رابطه معنادار و منفی با افشای ریسک است، یعنی شرکتهای بزرگتر افشای ریسک کمتری دارند متغیر فرصت رشد نیز دارای رابطه منفی میزان افشای ریسک است.

بحث و نتیجه‌گیری

مطابق تیوری نمایندگی، کمیته حسابرسی در شرکتها سبب کاهش هزینه نمایندگی از طریق کاهش مسئله نمایندگی و عدم تقارن اطلاعاتی سبب افزایش کیفیت اطلاعات حسابداری می‌شود. همچنین مطابق تیوری وابستگی منابع، کمیته حسابرسی به عنوان ابزار و سازکار نظارتی است که با نقش مشاوره‌ای برای هیات مدیره، به هیات مدیره کمک می‌کند تا از تخصص‌ها و افراد بیشتری بهره‌برده و کیفیت و شفافیت اطلاعات مالی شرکت را افزایش دهد. لذا، این پژوهش با در نظر گرفتن دو تیوری نمایندگی و وابستگی به منابع، به بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای ریسک در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد. پس از بررسی ۶۸ شرکت در طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸، نتایج حاکی از آن است که در میان ویژگی‌های تخصص، استقلال و اندازه کمیته حسابرسی تنها اندازه کمیته حسابرسی ریسک شرکت‌ها دارای رابطه معنادار و مستقیمی است یعنی با افزایش اندازه کمیته حسابرسی افشای ریسک نیز افزایش می‌یابد. این نتیجه مطابق با تیوری وابستگی به منابع است؛ یعنی افزایش تعداد اعضای کمیته حسابرسی سبب افزایش تعداد افراد متخصص و باتجربه در شرکت شده، و از طریق خدمات مشاوره‌ای مرتبط بیشتر به هیات مدیره، افشای ریسک را نیز افزایش می‌دهد. این یافته پژوهش با یافته پژوهش الشیرا و همکاران (۲۰۲۱) همسو است اما مغایر با پژوهش عبدالله و همکاران (۲۰۱۷) و زنگ و همکاران (۲۰۱۳) است.

لذا، بر اساس نتایج این پژوهش به سرمایه‌گذاران آتی پیشنهاد می‌شود در ارزیابی‌های خود از شرکت‌ها، به اطلاعات افشای ریسک شرکت‌ها و همچنین وجود کمیته حسابرسی اثربخش که سبب افزایش کیفیت و میزان افشای ریسک شرکت‌ها می‌شود، دقت کنند. با توجه به اینکه اندازه کمیته حسابرسی رابطه معنادار مثبتی با افشای ریسک دارد به شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود مطابق تیوری وابستگی منابع، در تشکیل کمیته حسابرسی تلاش کنند که تعداد افراد بیشتری را به کار بگیرند تا از منابع و تخصص‌های بیشتری بهره‌برده و کمیته حسابرسی اثر بخش‌تری هم داشته باشند. همچنین، به پژوهشگران آتی نیز توصیه می‌شود به بررسی تأثیر کمیته حسابرسی بر افشای طبقات مجزا ریسک شرکتها خصوصا ریسک‌های مالی و عملیاتی بپردازند. همچنین با توجه به اینکه تمرکز این پژوهش بر شرکت‌های غیر مالی بوده است، به پژوهشگران آتی توصیه می‌شود به بررسی نقش کمیته حسابرسی بر افشای ریسک در بانک‌ها و سایر واسطه‌گری مالی و لیزینگ بپردازند.

منابع

- امیری سلیمانی، غلامرضا؛ فصیحی، صغری. (۱۳۹۴). بررسی رابطه ویژگی‌های کمیته حسابرسی با مدیریت سود تعهدی و واقعی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری، ۲(۸)، ۱۵-۳۴. doi: 10.22055/jiar.2015.12416
- برادران حسن‌زاده، رسول؛ محرومی، رامین (۱۳۹۶). تأثیر افشای ریسک بر پیش‌بینی قیمت سهام به‌وسیله سود و ارزش شرکت‌ها، راهبرد مدیریت مالی، ۱۹(۵)، ۱۸۹-۲۰۹.
- حسینی، سید رسول؛ گنجی، حمیدرضا؛ اسکندری، قربان؛ سلطان‌پور، حامد. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر مدیریت ریسک سازمانی و ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر شهرت شرکت‌ها. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۱۰۰-۸۱، ۱۱(۲). doi: 10.22051/jera.2021.34510.2782
- داداشی، ایمان؛ نوروزی، محمد. (۱۳۹۷). ارائه مدلی برای تبیین اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی مبتنی بر معادلات ساختاری. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۸(۴)، ۲۷۲-۲۵۱. doi: 10.22051/jera.2018.15656.1677
- طاهری، ماندانا؛ رحمانی، علی؛ سلیمانی، غلامرضا. (۱۳۹۸). ارتباط ارزشی افشا و گزارشگری ریسک در بانک‌های عضو بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های حسابداری مالی، ۱۱(۲)، ۱-۲۲. doi: 10.22108/far.2019.110363.1242
- صدیقی، هوشنگ؛ پاکدل، عبدالله. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه. مطالعات حسابداری و حسابرسی، ۶(۲۴)، ۸۵-۹۶.
- عبدی، مصطفی؛ آقایی، محمدعلی؛ امینیان، ابوالفضل؛ کاظمی علوم. (۱۳۹۹). ویژگی‌های کمیته حسابرسی و هزینه سرمایه سهام عادی: آزمون تجربی نظریه وابستگی منابع. دانش حسابرسی، دانش حسابرسی، ۲۰(۷۹).
- فصیحی، صغری؛ حسینی، سید علی؛ مشایخ، شهناز. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر افشای ریسک بر کارایی سرمایه‌گذاری شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش سرمایه‌گذاری، ۸(۳۱)، ۳۷۲-۳۵۵.
- کامیابی، یحیی؛ بوژمهرانی، احسان. (۱۳۹۵). ویژگی‌های کمیته حسابرسی، کیفیت افشا و نسبت غیر موظف اعضای هیات مدیره. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۶(۴)، ۱۹۱-۲۱۸. doi: 10.22051/jera.2017.2631
- نمازی، محمد؛ ابراهیمی میمند، مهدی. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر سازوکارهای راهبری شرکتی بر افشای ریسک. فصلنامه حسابداری مالی، ۳۰، ۳۹-۱.

References

- Abdy, M., Aghaee, M. A., Aminian, A. & Kazemi, O. (2020), Audit Committee characteristics on COE; empirical examination of resource dependence theory, *Journal of Audit Science*, 20(79). (In Persian).

- Abernathy, J. L; Beyer, B; Masli, A; & Stefaniak, C. (2014). the association between characteristics of audit committee accounting experts, audit committee chairs, and financial reporting timeliness. *Advances in Accounting*, 30(2), 283-297.
- Abdullah, M; Shukor, Z. A; & Rahmat, M. M. (2017). The influences of risk management committee and audit committee towards voluntary risk management disclosure. *Jurnal Pengurusan (UKM Journal of Management)*, 50.
- Abraham, S. & Cox, P. (2007), "Analyzing the determinants of narrative risk information in UK FTSE 100 annual reports", *The British Accounting Review* Vol. 39, No. 3, pp. 227-248.
- Alshirah, M; Alshirah, A; & Lutfi, A. (2021). Audit committee's attributes, overlapping memberships on the audit committee and corporate risk disclosure: Evidence from Jordan. *Accounting*, 7(2), 423-440.
- Baradaran hassanzadeh, R; & Mahroomi, R. (2018). The Effect of Risk Disclosure on the Share Price Anticipation based on Earnings and Firm Value. *Financial Management Strategy*, 5(4), 189-209. doi: 10.22051/jfm.2018.13881.1274.(In Persian).
- Beyer, A. Cohen, D. A. Lys, T. Z. & Walther, B. R. (2010)."The financial reporting environment: Review of the recent literature". *Journal of Accounting and Economics*, 50(2-3): 296-343.
- Baxter, P; & Cotter, J. (2009). Audit committees and earnings quality. *Accounting & Finance*, 49(2), 267-290.
- Cohen, J. R; Hoitash, U; Krishnamoorthy, G; & Wright, A. M. (2014). The effect of audit committee industry expertise on monitoring the financial reporting process. *The Accounting Review*, 89(1), 243-273.
- Dadashi, I; Norouzi, M. (2018). A Model to Explain Effectiveness of Audit Committees on Audit Quality based on Structural Equations. *Empirical Research in Accounting*, 8(4), 251-272. doi: 10.22051/jera.2018.15656.1677.(In Persian).
- Dobler, M. (2005). "National and international developments in risk reporting: May the German Accounting Standard 5 lead the way internationally?" *German Law Journal*, 6(8), 1191-1200.
- Dionne, G; Chun, O.M. & Thouraya, T. 2015. Risk management and corporate governance: the importance of independence and financial knowledge. Available at <http://ssrn.com/abstract=2082515> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2082515>.
- Dionne, G. & Triki, T. (2005). Risk management and corporate governance: The importance of independence and financial knowledge for the Board and the Audit Committee. HEC Montreal Working Paper No. 05-03.
- Elshandidy, T. Fraser, I. Hussainey, K. (2013)." Aggregated, voluntary, and mandatory risk disclosure incentives: Evidence from UK FTSE allshare companies". *International Review of Financial Analysis*, 30: 320- 333.
- Fasihi, S; & Hosseini, S. A. (2020). Do risk disclosure increase firms' value? *Iranian Journal of Finance*, 4(2), 67-76.
- Fasihi, S; Hosseini, S; Mashayekh, S. (2019). The investigation of the effect of risk disclosure on investment efficiency of accepted companies in Tehran stock exchange. *Journal of Investment Knowledge*, 8(31), 355-372. (In Persian).

- Felo, A. J; Krishnamurthy, S; & Solieri, S. A. (2003). Audit committee characteristics and the perceived quality of financial reporting: An empirical analysis (Working paper). Pennsylvania State University.
- Ferreira, I. (2008). The effect of audit committee composition and structure on the performance of audit committees. *Meditari: Research Journal of the School of Accounting Sciences*, 16(2), 89-106.
- Habib, A; & Bhuiyan, M. B. U. (2016). Problem directors on the audit committee and financial reporting quality. *Accounting and Business Research*, 46(2), 121-144.
- Habib, A; & Bhuiyan, M. B. U. (2016). Overlapping membership on audit and compensation committees and financial reporting quality. *Australian Accounting Review*, 26(1), 76-90.
- Hosayni, S; Ganji, H; eskandari, G; SoltanPour, H. (2021). The Effects of Enterprise Risk Management (ERM) and Audit Committee Characteristics on the Firms' Reputation. *Empirical Research in Accounting*, 11(2), 99-136. doi: 10.22051/jera.2021.34510.2782.(In Persian)
- Ika, S. R; & Ghazali, N. A. M. (2012). Audit committee effectiveness and timeliness of reporting: Indonesian evidence. *Managerial Auditing Journal*.
- IFAC (1999), "Enhancing Shareholder Wealth by Better Managing Business Risk", International Federation of Accountants: Price Waterhouse Coopers, New York, NY, available at: http://devbiz.narod.ru/home/kozloff/PWC/risk_mngmnt99.pdf (accessed 3 March 2017).
- kamyabi, Y; boozhmehrani, E. (2017). Audit Committee Characteristics, Quality of Disclosure and Proportion of Non-Executive Directors. *Empirical Research in Accounting*, 6(4), 191-218. doi: 10.22051/jera.2017.2631.(In Persian).
- Konishi, N. & Ali, M. (2007). "Risk reporting of Japanese companies and its association with corporate characteristics". *International Journal of Accounting Auditing and Performance Evaluation*, 4(3), 263-285.
- Li, J; Mangena, M. & Pike, R. (2012). The effect of audit committee characteristics on intellectual capital disclosure. *The British Accounting Review*, 44: 98-110.
- Lobo, G.J. and Zhou, J. (2001), "Disclosure quality and earnings management", paper presented at the 2001 Asia-Pacific Journal of Accounting and Economics Symposium in Hong Kong.
- Linsley, P. & Shrivies, P. (2006). "Risk reporting: a study of risk disclosures in the annual report of UK companies". *The British Accounting Review*, 38(4), 387-404.
- Lev, B. (1988). Towards a theory of equitable and efficient accounting policy. *The Accounting Review*, 63(1), 1-22.
- Miihkinen, A. (2012). What drives the quality of firm risk disclosure? *The International Journal of Accounting*, 47(4), 437-468.
- Namazi M, & Ebrahimimai-mand M. (2016). Studying the Effect of Corporate Governance on Risks Disclosure. *Quarterly financial accounting journal*. 8 (30) :1-39. (In Persian).
- Sedighi, H; & Pakdel, A. (2017). The Effect of the Characteristics of the Audit Committee on Voluntary Disclosure. *Accounting and Auditing Studies*, 6(24), 85-96. (In Persian).

- Soleimany Amiri, G; & Fasihi, S. (2015). The Relationship between Audit Committee Characteristics and the Real and Accrual Earnings Management of Listed Companies in Tehran Stock Exchange. *Journal of Iranian Accounting Review*, 2(8), 15-34. doi: 10.22055/jiar.2015.12416. (In Persian).
- Taheri, M; Rahmani, A; & Soleimani, G. (2019). Value relevance of risk disclosure in Iranian listed banks. *Journal of Financial Accounting Research*, 11(1), 1-22. doi: 10.22108/far.2019.110363.1242.
- Zhang, X; Taylor, D; Qu, W; & Wise, V. (2013). Institutional ownership, audit committee and risk disclosure—Evidence from Australian stock market. *Corporate Board: Role, Duties & Composition*, 9(3), 66-81.

COPYRIGHTS

This is an open access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license.

